

vřené jako hrob), příliš připomíná měkkou lepkavost mršin, a tak se odvrací se zachvěním. Každé vznikání života, i klíčení a kvašení, vzbuzuje odpor, protože se skutečňuje rozkladem; hlenovitým zárodkem začíná cyklus, který končí hnilobou smrti. Protože muž má hrůzu z marnosti a smrti, má hrůzu i z toho, že byl zplozen, a chtěl by svůj živočišný původ zapřít. Avšak už od narození má nad ním moc smrtonosná Příroda. Porod je u primitivů obklopen nejpečlivějšími tabu, zejména placenta musí být pečlivě spálena nebo vhozena do moře, protože kdyby se jí někdo zmocnil, měl by osud novorozence v rukou. Tato žláza, kde se tvořil plod, je znamením jeho závislosti; zničil-li se, pak to jednotlivci umožňuje odtrhnout se od živého magnetu a uskutečnit samostatnost vlastní bytosti. Poskvrna rození padá na matku. Proto také všechny staré zákony ukládají rodičce očistné obřady a leckde na venkově se takové zvyky udržují ještě dnes. Víme, jaké nikým nenavozené rozpaky zakoušejí děti, dívky i hoši, při spatření břicha těhotné ženy nebo při pohledu na nalité prsy kojící ženy, rozpaky, které často zastírají smíchem. V Dupuytrenových muzeích se zvědavci dívají na vosková embrya a na plod v konzervě s chorobným zájmem, jako by hleděli na vykradený hrob. Chlapec v útlém dětství se sice smyslově přimyká k mateřskému tělu, ale když vyrůstá, když se začne kamarádit a uvědomuje si svou individuální existenci, vzbuzuje v něm toto tělo strach. Nechce o něm vědět a chce v matce vidět jen mravní osobnost; trvá na představě, že je čistá a cudná, ani ne tak z milostné žárlivosti, jako proto, že odmítá uznat ji za tělo. Dospívající hoch upadá v rozpaky, a dokonce se začervená, když na procházce s kamarády potká matku, sestry, ženy z rodiny; jejich přítomnost ho volá do oblasti imanence, z níž se chce vymknout. Podráždění mladíčka, když ho matka obejmě a pohládí, má též smysl; zapřít jí rodinu, matku, mateřské lůno. Chtěl by, aby přišel na svět jako Athéna, dospělý, od paty k hlavě ozbrojen a nezranitelný. Ale byl počat a zplozen a to leží na jeho osudu jako prokletí, je to nečistota, která poskvrňuje jeho bytost, je to příslib a ohlášení smrti. Kult klíčení býval vždycky spojován s kultem mrtvých. Matka Země pohlcuje v svém lůně kosti svých dětí. Lidský osud předou ženy — parky a sudičky. Ale také přetrhnou jeho nit.

Ve většině lidových představ je Smrt žena a ženám přísluší oplakávat mrtvé, protože smrt je jejich dílo.⁵

A tak Žena-Matka má podobu temnot: je chaos, z něhož všechno vyšlo a kam se všechno jednoho dne musí vrátit. Je to Nicota. V Noci se směšují a matou všechny ty četné tvárnosti světa, jež odhaluje den: noc ducha uzavřeného v nerozlišenosti a v neprůhlednosti hmoty, noc spánku a nebytí. V hlubinách moře je tma: žena je *Mare tenebrarum* (Moře temnot), tolik obávané starými plavci; v útrokách země je tma. Muže děsí tato noc, v níž to hrozí pohlcením a která je rubem plodnosti. Touží k nebi, ke světlu, k ozářeným vrcholům, ke křišťálově chladnému a jasnému blankytu, ale pod jeho nohama je bahnitá, teplá, temná propast, připravená ho pohltit. Mnoho starých výprávění mluví o hrdinovi, který navždy zmizí, klesaje do mateřských temnot: jeskyně, propast, peklo ho pohltí.

Ale znovu přichází k slovu ona dvojakost: klíčení je vždy spojováno se smrtí, ale ve smrti je také úrodnost a plodnost. Nenáviděná smrt se jeví jako nové zrození a pak je tedy požeňána. Mrtvý hrdina každého jara opět povstane jako Osiris a obrodí se novým zplozením. Nejvyšší naděje člověka, říká Jung,⁶ je, aby se „chmurné vody smrti staly vodami života, aby smrt a její chladné objekty se staly mateřským klínem, jako moře pohlcuje slunce a znovu je plodí ve svých hlubinách“. To je téma společné mnoha mytologiím — pohřeb boha-slunce v moři a jeho nové slavné vynoření. I člověk chce žít a zároveň touží po spočinutí, spánku, nicotě. Nechce být nesmrtelným, a může se tedy naučit milovat smrt. „Neorganická hmota je mateřské lůno,“ píše Nietzsche. „Být zbaven života znamená stát se znovu pravdivým, dojít vrcholného ukončení. Kdo by to pochopil, tomby byl největším svátkem den, kdy se obrátí v necitelný prach.“ Chaucer vkládá do úst starého muže, který nemůže zemřít, tuto modlitbu:

⁵ Déméter je typ *mater dolorosa* (matky bolestné). Ale jiná bohyně — Íštar, Artemis — jsou ukrutné. Káň drží v ruce tubku naplněnou krví. „Hlavy tvých čerstvě zabitých dětí visí na tvém hrdle jako náhrdelník... Tvář tvoje je krásná jako deštivá oblaka, tvé nohy jsou namočené v krvi.“ Říká jí hindský básník.

⁶ *Proměny libida.*

*Ve dne i v noci svou holt
klepám na zemi, bránu své matky,
a říkám: Maminko, otevři mi.*

Člověk se chce ujistit svou zvláštní existencí a pyšně se spolehnout na svou „podstatnou odlišnost“, ale přeje si také rozrušit přehradu svého já, smísit se s vodou a zemí, s nocí a s Nicotou, s Celkem. Žena odsuzuje muže ke konečnosti, ale umožňuje mu také překročit vlastní meze: odtud pochází dvojnásobná, dvojsmyslná, dvojaká magie, jíž je zahalena.

Ve všech civilizacích a ještě i za našich dnů vzbuzuje žena v muži zděšení: promítá do ní brázu z vlastní tělesné nahodilosti. Nedospělá dívka nemá v sobě hrozbu, není předmětem žádného tabu a nemá žádný posvátný rys. V mnoha primitivních společnostech se i její pohlaví jeví jako nevinné: v dětství jsou dovoleny erotické hry mezi chlapci a děvčaty. Avšak ode dne, kdy se stává schopnou oplodnění, stává se nečistou. Byla už často popsána přísná tabu, která v primitivních společnostech obklopují dívku v den její první menstruace; i v Egyptě, kde se s ženou zachází se zvláštními ohledy, bývala po celou dobu své nevolnosti⁷ uzavřena. Někde jí vynášejí na střechem domu, jinde jí posílají do zvláštní chýše za vesnicí, nikdo jí nesmí vidět ani se jí dotknout; ani ona se nesmí sebe dotknout rukou. U národů, kde vybírat si vši je běžná věc, dostává hůlku, aby se mohla poškrábat. Nesmí se dotknout prsty pokrmu; někdy dokonce ani nesmí jíst; jinde jí mohou krmit matka nebo sestra zvláštními přibory, ale všechny předměty, jichž se během této doby dotkla, musí být spáleny. Po této první zkoušce nejsou už tabu tak tvrdá, ale zůstávají přísná. V Třetí knize Mojžíšově čteme: „Žena, které vychází krev z těla, zůstane sedm dní nečistá. Kdokoli se jí dotkne, bude nečistý až do večera. Lože, na němž leží... každý předmět, na nějž se posadí, bude nečistý. Kdokoli se dotkne jejího lože, musí vyprat

⁷ Mystické a mytické víry jsou v rozporu s živým přesvědčením jednotlivců, jak vidíme ze skutečnosti, o níž mluví Lévi-Strauss: „Mladí muži kmene Nimbeago navštěvují své milenky, využívajíce tajnosti, k níž je odsuzuje předepsaná izolace v době menstruace.“

svůj oděv a umýt se vodou a bude nečistý až do večera.“ Tento text přesně odpovídá textu, kde se mluví o nečistotě muže, který má kapavku. I očištění je nutno počkat sedm dní a pak přinést dvě hrdličky nebo dvě holoubata knězi, který je obětuje Věčnému. Všimněme si, že v matriarchálních společnostech mají vlivy přičítané menstruaci dvojnásobný význam. Menstruace ochromuje společenskou činnost, ničí životní sílu, způsobuje, že květiny vadnou a plody padají; ale má také blahodárné účinky: menstruační krve se používá v nápojích lásky, v léčích, zejména při léčení fezných ran a podlitin. Ještě dnes umísťují někteří Indiáni na před ložky chuchvalec vláken namočený v menstruační krvi, když se vydávají do boje proti obludným přízrakům, které sídlí na jejich řekách; výpary krve hubí jejich nadpřirozené nepřátele. V některých řeckých městech obětovaly dívky v chrámu Astartině prádlo poskvřeně jejich první krví. Ale od počátků patriarchy se oně podezřelé tekutiny, která vytéká z ženského pohlaví, přičítají už jenom vlivy neblahé. Plinius říká v *Historia naturalis*: „Žena ve svém čase kazí zně, ničí zahrady, zabíjí zárodky, způsobuje, že plody padají, zabíjí včely; dotkne-li se vína, mění se víno v ocet; mléko kysne...“

Starý anglický básník vyjadřuje totéž, když píše:

*Oh! menstruating woman, thou'st a fiend
From whom all nature should be screened
Oh! ženo v měsíčkách, tys nepřítel,
jehož se musí příroda celá bát!*

Tyto pověry se velmi houževnatě udržují až do našich dnů. Roku 1878 jeden člen *Britské lékařské společnosti* napsal v *British Medical Journal* (v Britském lékařském časopise): „Je nepopíratelný fakt, že maso se kazí, dotkne-li se ho žena v menstruaci.“ A tvrdil, že sám zná dva případy, kdy se za takových okolností zkazila šunka. Počátkem tohoto století byl v Severních rafineriích zakázán vstup do továrny ženám, které měly to, čemu Anglosasové říkají „curse“, prokletí, protože cukr prý černal. V Saigonu nezaměstnávají ženy v továrnách na opium, protože se opium vlivem jejich měsíčeků kazí a hořkne. Tyto pověry přežívají leckde i na francouzském

venkově. Každá kuchařka ví, že se jí nepodaří majonéza, když má nevolnost, nebo třeba ani tehdy, je-li přítomna jiná taková žena. Nedávno v Anjou napsal pánovi domu starý zahradník, když uskladnil ve sklepech mošt: „Je nutno požádat naše mladé dámy a dámy, které tu budou hosty, aby v jistých dnech nechodily do sklepa, mošt by nám nekvasil.“ Když o tom pověděli kuchařce, pokrčila rameny: „Moštu to nikdy nevadilo. Jenom pro slaninu je to špatné. Slaninu nemůžeme nasolovat před nemocnou ženou, zkažila by se nám.“⁸

Rozhodně by nestačilo přičítat tento odpor jen oškli-
vostí, kterou krev vzbuzuje v každém případě: krev je
jistě sama o sobě posvátný prvek, proniknutý víc než
každý jiný tím tajemným *mana*, které je životem i smrtí
zároveň. Ale zlé síly menstruační krve jsou hlubší po-
vahy. V této krvi je zhmotněna podstata ženství. Proto
její výtok přivádí v nebezpečí ženu samu, jejíž *mana* je
takto zhmotněno. U kmene Chago nabádají dívky při in-
ciaci, aby svou menstruační krev pečlivě skrývaly. „Ne-
ukazuj jí ani matce, zemřela by. Neukazuj jí družkám,
mohla by mezi nimi být jedna špatná, zmocnila by se
prádla, do něhož ses utřela, a tvé manželství by bylo ne-
plodné. Neukazuj jí zlé ženě, vzala by tvé prádlo a pově-
sila je na svou chýši a ty bys nemohla mít děti. Nepohod
plátno na pěšinu nebo do křoví. Zlá osoba by toho mohla
použít k haněbnostem. Zakopej je do země. Ukryj krev
před zrakem otce i bratrů i sester. Necháš-li je vidět
svou krev, je to hřích.“⁹ Obyvatelé Aleut věří, že dcera
může oslepnout nebo oněmět, když otec zahlédne její prv-

⁸ Lékař z departementu Cher mi oznámil, že v jeho obvodu
nemají za takových okolností ženy přístup do skleníků, kde se
pěstují žampiony. Ještě dnes se diskutuje, zda tyto předsudky
mají nějaký podklad. Jako jedinou skutečnost v jejich prospěch
uvádí dr. Binet pozorování Schinckovo (cituje Vignes). Schinck
prý viděl, jak v rukou nemocné služky uvadaly květiny. Kolá-
če, které zadělala, vykynuly o tři centimetry méně než obvykle.
To jsou ovšem příliš chudé údaje a také příliš neurčité, uváží-
me-li význam a obecné rozšíření těchto pověr, jejichž původ
je zřejmě mystický.

⁹ Podle Lévi-Strausse v knize *Les Structures élémentaires de
la Parenté* (Prvotní struktury příbuzenství).

ní krev. Mnozí se domnívají, že žena v periodě je posedlá
nějakým duchem a že má nebezpečnou moc. Některí pri-
mitivové si myslí, že výtok je způsoben uštknutím hada,
neboť žena jeví podezřelou příbuznost s hadem a ještěr-
kou. Je v ní něco jako jed plazů. Třetí kniha Mojžíšova
přirovnává měsíční výtok ke kapavce. Krvácející ženské
pohlaví není jen zranění, je to podezřelá rána. A Vigny
spojuje myšlenku poskvrny s nemocí a píše: „Žena, to
nemocné dítě, dvanáctkrát nečistá.“ Periodické krvácení,
jímž žena trpí, výsledek temné vnitřní alchymie, bývá ta-
jemně srovnáváno s oběhem měsíce: měsíc má také ne-
bezpečné rozměry.¹⁰ Žena je součástí podivuhodného sou-
kolí, jež řídí běh planet a slunce, je kořistí kosmických
síly, které řídí osudy hvězd, příliv a odliv a jejichž znepo-
okjivé záření působí na lidi. Ale především je nápadné, že
působení menstruační krve je spojováno s představou
smetany, která zkysne, majonézy, která se nedaří, kva-
šení, rozkladu. Dokonce se tvrdí, že tato krev může při-
vodit puknutí křehkých předmětů, prasknutí strun houslí
a harfy, ale zejména má vliv na organické látky, které
jsou na půl cesty mezi hmotou a životem; ani ne tak
proto, že je to krev, jako proto, že vychází z pohlavních
orgánů. Lidé ještě neznají jejich přesnou funkci, ale vědí,
že je spojena se vznikem života. Naši předkové neznali
existenci vaječníků a v menstruační krvi viděli doplněk
spermatu. Krev vlastně nedělá ženu nečistou, spíše je pro-
jevem její nečistoty, objevuje se ve chvíli, kdy žena může
být oplodněna; když zmizí, stává se opět neplodnou, vy-
chází z břicha, kde se tvoří plod. Krev vyjadřuje onu
hrůzu, kterou pocituje muž před ženskou plodností.

Žádné tabu, které se týká ženy ve stavu nečistoty, není
tak přísné jako zákaz pohlavního styku s ní. Třetí kniha
Mojžíšova odsuzuje muže, který ho nedbá. Zákoník Ma-

¹⁰ Měsíc je pramenem plodnosti. Je představován jako „pán
žen“. Často se věří, že v podobě muže nebo hada obcuje se že-
nami. Had je podoběnství měsíce. Převléká se a znovu ožívuje,
je nesmrtelný, je to síla, která uděluje plodnost a vědění. Had
hlídá posvátné prameny, strom života, pramen mládí atd. Ale
had také uloupil člověku nesmrtelnost. V perských tradicích
i v kruzích rabínských se tvrdí, že menstruace má původ ve
stycích první ženy s hadem.

nuův je ještě přísnější: „Moudrost, energie, síla, vitalita muže, který se přiblíží k ženě poskvrněné měsíčním výtokem, navždy zahynou.“ Mužům, kteří měli pohlavní styk s ženou za menstruace, prikazovalo se padesát dnů pokání. Má se za to, že ženský princip v té době má největší sílu, a tak vzniká obava, aby v důvěrném styku nevítil nad principem mužským. Neurčitěji už se muži přiči i to, že by se měl setkat při styku s ženou s obávanou esencí matky; snaží se odloučit od sebe tyto dvě podoby ženství. Odtud všeobecnost zákazu incestu ve formě exogamie i v novějších podobách; proto si muž ukládá pohlavní zdrželivost v obdobích, kdy je žena zvláště zabrána svou rozplozovací úlohou: za menstruace, když je žena těhotná a když kojí. Oldipův komplex — jehož popis by ostatně bylo nutno podrobit revizi — nemluví proti tomuto postoji, naopak je v něm zahrnut. Muž se brání proti ženě, protože je temným pramenem světa a mate kalným organickým děním.

Ale žena v této podobě také umožňuje, aby společnost, která se odloučila od vesmíru a bohů, zůstala s nimi ve spojení. Ještě dnes zajišťuje Beduinům a Irokézům úrodnost polí; ve starém Řecku právě žena slýchala podsvětní hlasy; žena zachycuje hlas větru a stromů: je Pýthii, Sibylou, prorokyní; mrtví i bozi promlouvají jejími ústy. Dodnes si zachovala své prorocké schopnosti: je médiem, chiromantkou, vykladačkou karet, jasnovidkou, věštkyní, slyší hlasy, má zjevení. Když muži pocítují potřebu ponořit se do lůna rostlinného a živočišného života — jako Anteus, jemuž stačilo dotknout se země, aby opět nabyl síl — obracejí se k ženě. I v racionalistické civilizaci řecké a římské se udržují chthonické (podzemní) kultury. Obyčejně se rozvíjejí na okraji oficiálního náboženského života; někdy, jako v Eleuzině, dokonce nabývají formy mystérií. Jejich smysl je opačný než smysl kultů slunečních, jimiž projevuje muž svou vůli po odloučení a duchovnosti: ale jsou jejich doplňkem: muž se snaží prolomit osamocenost extázi; v tom je smysl mystérií, orgií, bakchanálií. Ve světě, který muži znovu dobyli, mužský bůh Dionýsos se zmocnil magické a divoké moci Ištariiny a Astartiny; ale kolem jeho obrazu krouží opět ženy: me-nády, thyliády, bakchantky svolávají muže k náboženskému opojení, k posvátnému šílenství. Posvátná prostituce

má obdobnou úlohu: rozpoutat a zároveň zneškodnit plodivě síly. Ještě dnes se lidové slavnosti vyznačují výbuchy erotismu. Žena přitom není jenom předmětem potěšení, nýbrž prostředkem, jak dospět k té *hybris*, kde jedinec překračuje sám sebe. „Co je v živé bytosti hluboce ztraceného, tragického, »slepě okouzlení«, to lze už najít pouze na posteli,“ píše G. Bataille.

Když muž v milostném rozvášnění objímá milenkou, snaží se tak utonout v nekonečném tajemství těla. Ale viděli jsme, že jeho normální pohlavnost naopak rozlišuje a odděluje Matku od Manželky. Muž má odpor k tajemným alchymickým životům, ale jeho život nachází pokrm a okouzlení u blažených plodů této země; touží si je přivlastnit; dvoří se svěžesti Venuše, která se vynořila z vln. Teprve v patriarchátu se žena odhaluje jako manželka, protože nejvyšší stvořitel je muž. Než se Eva stala matkou člověčenstva, byla Adamovou družkou, byla dána muži, aby si ji přivlastnil a aby ji oplodnil, jako vlastní a oplodňuje půdu; a jejím prostřednictvím činí celou přírodu svým královstvím. Muž nehledá v pohlavním aktu jen subjektivní a chvilkové potěšení. Chce dobýt, vzít si a vlastnit. Mít ženu znamená přemoci ji; vniká do ní jako pluh do brázdy, činí ji svou jako zemi, kterou obdělává, orá a osévá: tyto obrazy jsou staré jako písmo. Mohli bychom uvést tisíce příkladů od starověku po naše dny: „Žena je jako pole a muž jako semeno,“ říká zákoník Manuův. Na jedné kresbě André Massona vidíme muže, který ryje zahradu ženského pohlaví.¹¹ Žena je kořistí svého manžela, jeho majetkem.

Muž váhající mezi strachem a žádostí, mezi obavou, že bude ovládnut nekontrolovatelnými silami, a vůlí zmocnit se jich se úchvatným způsobem zračí v mýtech panenství. Panenství, mužem obávané a zase vytoužené, nebo dokonce požadované, se jeví jako nejdokonalejší forma ženského tajemství, nejvíce znepokojuje a také nejvíce okouzljuje a vábí. Muž cítí převahu sil, které ho obklopují, nebo se pyšně cítí schopen je přemoci a podle toho odmítá, nebo požaduje, aby mu manželka byla vydána jako panna. V nej-

¹¹ Rabelais říká o mužském pohlaví, že je „rolníkem přírody“. Je znám náboženský a historický původ přípodobnění falus — pluh, žena — brázda.

primitivnějších společnostech, kde se uctívá božská moc ženy, nabývá vrchu strach; sluší se tedy, aby žena byla před svatební nocí zbavena panenství. Marco Polo tvrdil o Tibetanech, že „žádný z nich by si nevezal za ženu dívku, která by byla pannou“. Toto odmítání se vysvětluje i rozumově: muž nechce za manželku ženu, která dosud nedovedla probudit mužskou žádost. Arabský zeměpisec Al Bakr nám sděluje o Slovanech, že „muž, který se ožení a shledá, že jeho žena je dosud pannou, řekne jí: Kdybys za něco stála, muži by tě milovali a byl by se našel někdo, kdo by tě zbavil panenství. Pak ji vyžene a zapudí“. Tvrdí se také, že někteří primitivové se žení pouze se ženou, která už byla matkou a prokázala tak svou plodnost. Ale opravdové motivy těchto rozšířených zvyků deflorace jsou mystické. Některé národy si představují, že v pochvě ženy je had, který by ve chvíli porušení blány manžela uštkl, panenské krvi se přilícitá strašlivá sfla, která může zničit mužskou schopnost jako menstruační krev. Těmito obrazy se vyjadřuje myšlenka, že ženský princip má mnohem více síly a hrozivosti, pokud je nedotčený.¹² Někdy ovšem otázka deflorace nepřichází v úvahu. U domorodců, které popisuje Malinowski, pohlavní hry jsou dovoleny od dětství, a dívky tedy nejsou nikdy panny. Jindy matka, starší sestra nebo nějaká matrána systematicky dívku připravují a po celé dětství už rozšiřují poševní otvor. Někde provádějí defloraci v době puberty ženy pomocí hůlky, kosti, kamene a považuje se to za pouhý chirurgický zákrok. U jiných kmenů je dívka v pubertě podrobena divokému zasvěcení: muži ji vyvlekou z vesnice a zbaví ji panenství nějakým předmětem nebo ji znásilní. Jedním z nejčastějších obřadů je nabídnout pannu cizinci, který náhodou prochází vesnicí, snad se lidé domnívají, že na něho nepůsobí ono nebezpečné *mana*, jež by zahubilo muže jejich kmene, nebo prostě je jim zlo způsobené cizinci lhostejné. Ještě častěji zbavuje nevěstu panenství v noci, jež předchází noci svatební, kněz nebo kouzelník, který léčí, nebo kazik, vůdce kmene. Na Malabarském pobřeží jsou touto funkcí pověřeni bráhmani, kteří ji provádějí zřejmě bez potěšení a žádají za

¹² Odtud moc, která se v boji připisuje panně: například valkýry. Panna Orleánská atd.

ni značnou odměnu. Pro obyčejného smrtelníka jsou všechny posvátné předměty nebezpečné, posvěcení jedinci s nimi však mohou zacházet bez rizika; je tedy pochopitelné, že kněží a kmenoví náčelníci mohou přemoci zlověstné síly, proti nimž je nutno manžela chránit. V Římě zbyl z těchto zvyklostí pouze symbolický obřad. Nevěstu posadili na kamenný falus Priapův, což mělo dvojitý význam: zvětšit její plodnost a odvést příliš mocná fluida, aby už neměla původní neblahou moc. Manžel se chrání ještě jiným způsobem: zbavuje ženu panenství sám, ale za obřadů, které ho v kritické chvíli činí nezranitelným; provede to například za přítomnosti celé vesnice holí nebo kostí. Na Samojských ostrovech používá prstu omotaného bílým plátnem, jehož kousky potom rozděljuje přihlížejícím. Někdy je mu dovoleno zbavit nevěstu panenství normálním způsobem, ale pítom a ještě po tři dny nesmí do ní vstříknout semeno, aby nebylo poskvrněno krví panenské blány.

Zvratem, typickým v oblasti posvátných věcí, stává se panenská krev ve společnostech méně primitivních symbolem příznivým. I ve Francii jsou ještě vesnice, kde o svatební noci ukazují příbuzným a přátelům zakrvácené ložní prádlo. V patriarchálním zřízení se totiž muž stal páнем ženy; a tytéž síly, které jej děsí u zvířat nebo u nezrokročených zvířel, stávají se cennými hodnotami pro vlastníka, který je dokázal ovládnout. Bujnost divokého koně, sílu blesku a vodopádů učinil muž nástroji svého blahobytu. A chce tedy také dostat ženu v celém jejím nedotčeném bohatství. Hrají tu jistě úlohu i rozumové důvody: nejen počeštnost manželky, ale už i nevinnost nevěsty je nezbytnou zárukou, že se manželovy statky nedostanou dědictvím do rukou cizího dítěte. Ale když muž považuje manželku za osobní majetek, je panenství vyžadováno ještě bezprostředněji. Především myšlenka *vlastnictví* není v úplnosti někdy uskutečnitelná, po pravdě nikdy nemáme nic a nikoho. Muž se tedy pokouší splnit ji negativním způsobem. Nejjistěji se zajistíme, aby nějaký statek byl náš, když zabráníme jinému, aby ho použil. A nic není pro člověka tak žádoucí jako to, co nikdy nepatřilo jiné lidské bytosti: dobytí toho je pak pro něj jedinečná absolutní událost. Cestovatele vždycky lákaly panenské země. Alpinisté každoročně přicházejí

o život, protože se chtěli dostat na horu dosud nedotčenou, nebo se prostě jen pokusili najít na jejím srázu novou stezku. Zvědavci nasazují život, aby se dostali na dno jeskyní, které dosud nebyly prozkoumány. Předmět, jehož lidé už použili, se stal nástrojem; jeho spojení s přírodou je již přerušeno a tím ztratil své hluboké tajemství; v nezkrácené vodě bystřin je více příslibů než v klidné vodě veřejných kašen. Panenské tělo má svěžest tajuplných pramenů, jltřní hebkost uzavřeného kvítka, pávab, kterou slunce dosud nepohládilo. Jeskyně, chrám, svatostánek, tajná zahrada, už jako dítě je člověk okouzlován a váben šerými a uzavřenými místy, která žádné vědomí dosud neoživilo, která čekají, aby jim byla vdechována duše; sám se jich chce zmocnit a proniknout je a má pak pocit, jako by je sám stvořil. A jedním z cílů, za nímž jde každá žádost, je tělesné užití, požití žádoucího předmětu, což znamená už jeho zničení. Když muž poruší panenskou blánu, má tělo ženy důvěrněji než při každém jiném styku, který jí nechává nedotčenou — tímto nenávratně jediným činem z ní činí nedvojsmyslně pasivní objekt a zajišťuje si nad ní nadvládu. Velmi přesně to vyjadřuje pohádka o rytíři, který se prodírá nesnadnou cestou trním a hloží, aby si utřhl růži, k níž dosud nikdo nepřivoněl; nejenže jí najde, ale také ulomí — a tím jí získal. Obraz je zcela jasný. V lidové řeči také „připravít o věneček“ znamená připravit dívku o panenství — ostatně odtud i název „deflorace“ (lat. florere = kvésti).

Alé panenství má tento erotický pávab, jen pokud je spojeno s mládím, jinak se jeho tajemství stává znepokojivým. Mnoho dnešních mužů pocituje pohlavní nechuf k příliš přezrálým pannám. Na „staré panny“ se nepohlíží jako na zakyslé a zlé matróny jen z psychologických důvodů. Prokletí je v samém jejich těle, v těle, které není objektem pro žádný subjekt, jež neprobudila žádná žádost, které se rozvílo a povadlo, aniž našlo místo ve světě mužů. Minulo se svým určením a stává se znepokojivou podivností, jež nás zneklidňuje jako nesdělitelná myšlenka bláznova. Jeden můj známý se hrubě vyjádřil o čtyřicetileté ženě, dosud krásné, o níž se však předpokládalo, že je panna: „Je to uvnitř samá pavučina . . .“ A skutečně, sklepy a sýpky, kam už nikdo nechodí, které k ničemu neslouží, naplňují se nečistou tajemností, jsou oblibným

místem strašidel a přízraků; domy, které lidé opustili, stávají se přibýtkem duchů. Není-li ženské panenství zasvěceno nějakému bohu, snadno se o něm věří, že je v něm nějaké spojení s ďáblem. Panny, které nepatřily mužů, staré ženy, které unikly jeho moci, bývají považovány za čarodějnice snáže než jiné ženy; neboť osudem ženy je patřit druhému, a nedostane-li toto jho od muže, je schopna přijmout jho ďáblovo

Manželka, která byla zbavena zlé moci deflorací, nebo naopak dokud je čistá panenstvím, může se tedy jevit jako žádoucí kořist. Když jí milenec objímá, přeje si přitom mít všechno bohatství života. Žena je všechna pozemská zvířena i všechna květena: gazela, kozička, lilie a růže, sametová broskev, vonná jahoda, a je to celá klenotnice, alabastr, achát, perla, hedvábí, nebeský blankyt, svěžest pramenů, vzduch, plamen, země a voda. Všichni básníci Západu i Východu proměňovali ženy v květiny, v plody, v ptáky. I zde bychom museli citovat celou antologii od starověku přes středověk až do moderní doby. Všichni známe *Píseň písní*, kde milující říká své milence:

Oči tvé jako holubice . . .

Vlasy tvé jako stádo koz . . .

*Zuby tvé jako stádo strážných ovcí,
kteréž vystoupily z plavidla . . .*

*Jako skrojek jablka granátového,
tak jsou líce tvoje pod zakrytím tvým . . .*

*Dva prsy tvé jako dvě mladých divčátek srních,
jež se pasou mezi lillemi . . .*

*Plást strdí tekoucí jsou tvoje rty,
meč a mléko pod jazykem tvým . . .*

André Breton v *Arcane 17* přejímá tuto věčnou píseň: „Meluzína ve chvíli druhého výkřiku: vyskočila z jeho boku bez pupku, její břicho je celá srpnová žeň, její hrud se vznáší z její prohnuté postavy jako ohňostroj na dvou vlašťovčích křídlech, její řadra jsou dva hranostajové, hrající si ve svém doupěti a oslepující řežavými uhlíky svých žhavých tlamiček. A její paže jsou duše potůčků, jež zpívají a voní . . .“